

Datum: 16-12-2025

Volgnummer: 2025-2026/09

De begroting vraagt een kindreflex

Het Kinderrechtencommissariaat verwacht een negatieve impact op de kinderrechtsituatie in Vlaanderen

Na de grote aankondigingen in de Septemberverklaring druppelden berichten over de impact van concrete besparingen op kinderen en jongeren de afgelopen weken binnen. Dat een begrotingsoefening noodzakelijk is bij dalende inkomsten, valt zeker te begrijpen. Dat daarin keuzes moeten worden gemaakt, is duidelijk. Maar de **besparingen mogen niet ten koste gaan van kinderen en jongeren**. En zeker niet ten koste van de kansen en rechten van de meest kwetsbare kinderen en jongeren. Artikel 4 van het VN-Kinderrechtenverdrag verplicht regeringen om maximaal beschikbare middelen in te zetten voor de realisatie van kinderrechten.

Het blijft vaag welke keuzes de Vlaamse Regering precies maakt in haar besparingsoefening en waarop de keuzes gebaseerd zijn. Dit creëert onzekerheid zowel voor kinderen en jongeren als organisaties die voor hen werken. **Transparantie en degelijk onderzoek alvorens subsidies te schrappen zijn hoogstnoodzakelijk.** De Vlaamse Regering heeft echter geen ex-ante evaluatie gemaakt van de impact van de besparingen op de rechten van kinderen en jongeren. Daardoor ontbreekt een fundamenteel inzicht in wie geraakt wordt, hoe hard, en of alternatieven met minder schadelijke gevolgen mogelijk waren. **We roepen de Vlaamse Regering op om op korte termijn de reële impact van de begrotingsbeslissingen te evalueren** en maatregelen die kinderrechten disproportioneel schaden bij de volgende begrotingsronde aan te passen of terug te schroeven.

We merken dat projecten gericht op kansengroepen, en initiatieven voor kennisopbouw en -uitwisseling opvallend vaak worden geraakt.

Organisaties die uiterst belangrijk werk leveren voor kinderen en jongeren horen soms zelf pas wat hen boven het hoofd hangt door besprekingen van de begroting in het parlement. Overheidsadministraties proberen intussen in kaart te brengen wat de gevolgen van de genomen politieke beslissingen precies zijn. Het middenveld volgt de ontwikkelingen met grote bezorgdheid voor de kinderen en gezinnen waar ze engagementen mee aangingen, waar ze vertrouwen opbouwden. Veel organisaties hopen dat de impact voor hen wel zal meevallen, maar werken ondertussen noodgedwongen aan vijfjarenplannen, zonder te weten over welke middelen ze in de toekomst beschikken. **Tel daarbij op dat ook lokaal overal bespaard wordt en ook de federale regering besparingen doorvoert.**

Het Kinderrechtencommissariaat maakt zich ernstige zorgen over de impact van deze besparingen op kinderen en jongeren in België en Vlaanderen én op hun rechten.

Het Kinderrechtencommissariaat beveelt aan:

- **Bescherm in alle beleidsdomeinen de budgetten die kinderen en jongeren aangaan.** Kinderrechten zijn een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de hele Vlaamse Regering. Bespaar niet op de ontwikkelingskansen. Zeker kinderen die opgroeien in moeilijke financiële,

fysieke, mentale, sociale, juridische of omgevingssituatie, hebben extra aandacht nodig van beleidsmakers om hun rechten te realiseren.

- **Reken vooraf door wat de impact van besparingen op kinderen en jongeren zal zijn** alvorens te snoeien. Neem beslissingen over budgetten op basis van degelijke informatie. Betrek de expertise van de administratie en maak een JoKER bij het jaarlijkse ontwerp van begrotingsdecreet. Children's Rights Impact Assessments (CRIA's) zijn goede praktijken die ook elders in Europa en de wereld worden toegepast.
- **Let op voor negatieve hefboomeffecten.** Soms riskeer je later een maatschappelijke kost die veel groter is dan de oorspronkelijke besparing op subsidies. Projecten stopzetten kan moeizaam opgebouwd vertrouwen beschadigen en waardevolle projecten voor kinderen en jongeren op de helling zetten. Zie investeren in kinderen en jongeren niet als kost, maar als een maatschappelijke winst.
- **Zorg dat begrotingsdocumenten eenduidig te interpreteren zijn.** Geef aan wanneer budgetten worden geschrapt of eerder verschoven worden. Wees hierover transparant en communiceer hier tijdig over zodat onvolledigheden in informatie rechtgezet kunnen worden.
- **Geef kinderen en jongeren een stem, ook als het over begroting gaat.** Kinderen en jongeren hebben geen stemrecht maar zijn wel volwaardige deelnemers aan de samenleving.

1. Besparingen raken kinderen en jongeren buitenproportioneel

Dat een begrotingsoefening noodzakelijk is bij dalende inkomsten, valt zeker te begrijpen. Dat daarin keuzes moeten worden gemaakt, is duidelijk. Maar het blijft vaag welke keuzes de Vlaamse Regering precies maakt en waarop de keuzes gebaseerd zijn. We stellen vast dat het perspectief van kinderen en jongeren niet in elk beleidsdomein werd meegenomen.

1.1. Kinderen en jongeren hebben een bijzondere kwetsbaarheid

Vlaanderen telt ongeveer 6,9 miljoen inwoners. 1,3 miljoen - bijna 1 op 5 - is minderjarig. Kinderen en jongeren zijn een bijzondere doelgroep in meerdere opzichten: ze hebben geen stemrecht en zijn financieel en juridisch afhankelijk. Ze beschikken zelf vaak niet over de mogelijkheden om hun situatie te veranderen of voor hun rechten op te komen.

Investerings in kinderen renderen deels pas op langere termijn. Schendingen van hun rechten hebben daarentegen vaak een heel grote impact omdat kinderen nog volop fysiek en mentaal in ontwikkeling zijn. **Toch ontbreekt in de Vlaamse besparingsronde een duidelijke visie op de rechten en noden van minderjarigen.**

1.2. Vlaams Regeerakkoord stelt kinderen en jongeren centraal: deze ambitie vraagt zichtbare (begrotings)keuzes

Het Vlaams Regeerakkoord 2024-2029 sprak de ambitie uit om bijzondere aandacht te hebben voor 'de jonge Vlamingen' en om kinderen en jongeren centraal te zetten in het beleid. Die belofte bood perspectief voor kinderrechten. Net daarom is het belangrijk dat die focus ook herkenbaar wordt in de

begrotingsoefening. Vandaag ontbreekt een duidelijke lijn die de gemaakte keuzes verbindt met de aangekondigde prioriteit voor kinderen en jongeren.

1.3. Er is meer nodig dan het beschermen van het jeugdwerk

We waarderen de beslissing van de minister voor Jeugd om niet zwaar te besparen op het budget voor de jeugdwerksector. Zeker omdat deze sector al jaren aangeeft een tekort aan middelen te hebben. Maar kinderen en jongeren bewegen zich niet alleen in het jeugdwerk. Zo doet het jeugdwelzijnswerk schitterend werk, maar de groep kinderen waar zij mee werken wordt in zijn dagelijks leven hard geraakt door besparingen binnen woon-, onderwijs-, welzijns- en sportbeleid, in cultuur en mobiliteit.

1.4. Waak over kinderrechten in alle beleidsdomeinen

De minister van Jeugd is ook coördinerende minister voor het kinderrechtenbeleid in Vlaanderen. Die opdracht gaat verder dan het opstellen van een Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan (JKP). We vragen dat de minister actief de rol van kinderrechtenbewaker opneemt en de volledige Vlaamse Regering wijst op haar verplichtingen om de rechten van het kind in al haar bevoegdheden te beschermen. Kinderrechten waarborgen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid: **Élke minister moet erover waken dat zijn of haar beleid de positie van kinderen en jongeren in Vlaanderen versterkt.** Ook in ons advies bij het JKP vroegen we al dat de Vlaamse Regering ook buiten het JKP kinderrechten thema's bewust opneemt¹.

1.5. Voorkom negatieve hefboomeffecten

Kleine veranderingen in de financiering, kunnen leiden tot een sterkere, negatief uitvergrote impact op het resultaat. Dat is het negatief hefboomeffect. Het schrappen in of stopzetten van subsidies aan organisaties of projecten heeft soms een negatief hefboomeffect. Het gaat dan in deze context om relatief kleine uitgaven, die wel een grote betekenis hebben in het leven van kinderen en jongeren. Als zo'n middelen wegvallen, kan de schade aanzienlijk zijn. **We vragen om de impact van dit soort besparingen het komende jaar met open blik te evalueren en open te staan om deze te herzien** indien de negatieve impact een sneeuwbaaleffect heeft op de levenssituatie en kinderrechtsituatie.

Soms veroorzaakt de besparing een kost die veel groter is dan de oorspronkelijke besparing. Dat geldt bijvoorbeeld voor personeel: **door niet-indexering van subsidies kunnen organisaties soms niet langer de lonen van alle medewerkers blijven betalen.** Wat volgt is geen klein efficiëntieverlies, maar een **sterke daling van kwaliteit** omdat expertise verdwijnt, coördinatie moeilijker wordt en teams overbelast raken. Eén functie schrappen heeft veel meer gevolgen dan enkel extra werk voor de rest van het team. We vragen de overheid dit zorgvuldig voor ogen te houden.

Bovendien kunnen **besparingen later een grotere maatschappelijke kost veroorzaken.** Zeker wanneer het gaat over werkingen of projecten die een grote preventieve kracht hebben. Op korte termijn worden relatief kleine besparingen doorgevoerd, maar op lange termijn kan dat tot hogere kosten leiden: meer schooluitval, meer nood aan jeugdhulp én meer kosten voor justitie.

¹ <https://www.kinderrechten.be/advies/advies-bij-de-prioritaire-doelstellingen-voor-het-jeugd-en-kinderrechtenbeleidsplan-2025>

1.6. Projecten stopzetten kan waardevolle toekomstige projecten in de weg staan

Een beperkt projectbudget kan jarenlang intensief vertrouwen opbouwen in een buurt met uiteenlopende uitdagingen en echt het verschil maken. Maar dat heeft tijd nodig. **Opbouwwerk en jeugdwelzijnswerk werken aan vertrouwen van jongeren én hun ouders en dat gaat traag.** Dit soort werk in achtergestelde wijken heeft een ontzettend belangrijke preventieve functie. Als dit soort projectsubsidies wegvallen, verdwijnt alle opgebouwde vertrouwen en kennis en gaan eerdere investeringen verloren. Voor toekomstige projecten zal dit proces nog veel moeizamer gaan, omdat het initiële vertrouwen in de buurt is geschaad door eerdere ervaringen waarbij projecten plots wegvallen en de buurt het gevoel heeft 'in de steek te worden gelaten'.

1.7. Pas op voor versnippering van beleid en cumulatieve besparingen op kwetsbare groepen

In dezelfde periode als deze van de Vlaamse begrotingsoefening werden ook de meerjarenplannen van de lokale besturen afgewerkt. **Lokale projectsubsidies worden stopgezet door de krappe lokale begrotingen, die afhankelijk zijn van federale keuzes binnen sociaal beleid enerzijds, maar ook van Vlaams beleid.** Bij onzekerheid over de toekomst van Vlaamse ondersteuningsplannen en cofinancieringsmogelijkheden, vallen vaak ook de extra incentives voor gemeenten weg om bepaalde maatregelen nog verder te zetten (zie verder bv. onder het punt Integratie en Inburgering). Het sociaal werkveld holt hier achteraan en voelt dit ook in zijn dagelijkse werking en toekomstperspectief. Gemeentelijke convenanten worden van kortere duur en te behalen doelstellingen worden steeds strikter. Specifiek binnen het sociaal werkveld bestaat de vrees dat er op die manier vooral gefocust wordt op 'laaghangend fruit', en complexere maatschappelijke problemen minder worden aangepakt. Op die manier worden net de kwetsbaarste groepen, ook kinderen en jongeren, op cumulatieve manier getroffen door besparingen. Besparingen die de bestaanszekerheid van deze gezinnen echt onder druk zetten.

1.8. Besparingen die kinderen treffen: een overzicht

In het 'centenboekje' van de Vlaamse Regering van september 2025² spreekt de minister van begroting van een tussentijdse begrotingsoefening (besparing) van 1,5 miljard euro. Er wordt in de eerste plaats ingegrepen op de uitgaven en de subsidies van de Vlaamse Overheid.

We merken dat er geen volledig beeld is van welke besparingen kinderen en jongeren treffen. Een eerste niet exhaustieve verkenning baart ons zorgen. We screenen enkele begrotingsdocumenten, beschikbare commissieverslagen van begrotingsbesprekingen en legden ons oor te luister bij aanspreekpunten kinderrechten en bij organisaties die werken rond kinderrechten. We waarden ook de gesprekken die we hierover samen met de Vlaamse Jeugdraad hadden met verschillende kabinetten en ministers in het kader van de verticale overleggen Jeugd- en Kinderrechtenbeleid.

We overlopen per beleidsdomein of thema enkele eerste vaststellingen:

Jeugd

Het beleidsveld Jeugd werd redelijk gespaard. De meeste middelen die bij kinderen en jongeren in eerstelijnswork zitten, worden gevrijwaard. We waarden dit heel erg, maar dat neemt niet weg dat

² <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/77922>

heel wat organisaties, ondanks een sterke beleidsnota, niet genoeg middelen zullen hebben om de komende 5 jaar ambitie te tonen naar hun werkingen.

We zien wel besparingen bij projecten. Zo wordt Komaf stopgezet. Dit was een samenwerking tussen de intermediairen Bataljong, de Ambrassade, JINT en het Kenniscentrum Kinderrechten om de drempels naar vrije tijd te verlagen voor doelgroepen. Het sluit aan bij wat we ook binnen andere domeinen vaststellen: dat er minder lijkt te worden ingezet op inclusie en gelijke kansen. Er zijn geen volwaardige alternatieven voorgesteld om het gat waarin Komaf sprong op te vangen.

Ook het Netwerk Kindvriendelijke Steden en Gemeenten wordt niet meer ondersteund. Het gaat hier om de schrapping van één halftijdse job en wat werkingsmiddelen, maar het netwerk vervult wel een belangrijke hefboomfunctie.

Sport

Het beleidsveld Sport wordt volgens experts disproportioneel geraakt³. Boven op de besparing op sportsubsidies verdwijnt nog eens meer dan 3 miljoen euro, onder meer voor sportinfrastructuur. In totaal gaat het om besparingen van 7,39 miljoen euro op onder meer G-sport (sportbeoefening of aangepaste beweegvorm voor personen met beperking, psychische kwetsbaarheid of chronische aandoening, waarop 50% wordt bespaard), MOEV (bewegen voor kleuters), naschoolse sport, studentensport, kansengroepenwerking, bovenlokale sportprojecten, sportkampen en de multisportverenigingen (zoals Gezinssport Vlaanderen)⁴.

De besparingen treffen in dit beleidsdomein duidelijk vooral die onderdelen waar de maatschappelijke meerwaarde van sport het grootst is en waar ze kinderen en jongeren in kwetsbare situaties raken. De social return on investment van deze uitgaven is aanzienlijk. Ze vormen vaak een positieve uitlaatklep en dragen bij tot beter mentaal welzijn, minder ziekte en een betere concentratie. Daarnaast versterken ze de sociale verbinding en de talenten van kinderen en jongeren. De maatschappelijke kost van minder beweging en sociale contacten weegt vele malen zwaarder dan de besparing.

Onderwijs

Onderwijs vraagt een groot budget: het moet het recht op leren waarmaken en vormt een motor voor ontwikkeling, sociale mobiliteit en integratie. De minister ziet nood aan verdere optimalisatie en rationalisatie, onder meer in het secundair onderwijs, met de bedoeling vrijgekomen middelen opnieuw in het onderwijs te investeren.

De onderwijsuitgaven stijgen, grotendeels als gevolg van de indexering en open-eindefinanciering. Tegelijkertijd worden op alle onderwijsniveaus de werkingsmiddelen niet of maar deels opnieuw geïndexeerd. De stijgende kosten voor energie, gebouwenonderhoud en schoolmateriaal wegen steeds zwaarder op de budgetten van scholen.

We ontvingen al eerder signalen over de impact van het verminderen van het aantal gedetacheerde leerkrachten. Dat ondergraaft de continuïteit van ondersteuning die betrokken organisaties kunnen bieden. Door het wegvallen van detacheringen stijgt de werkdruk voor wie overblijft. Dat raakt de ontwikkelingskansen van kinderen en jongeren en zet ook de onderwijskwaliteit onder druk.

³ Het gaat volgens professoren Veerle De Bosscher en Jeroen Scheerder om een bijdrage van 1,4 procent in de totale subsidiebesparing van circa 300 miljoen euro, terwijl sport maar 0,34 procent van de Vlaamse begroting uitmaakt. In: 'Sport is te belangrijk om alleen aan privéaanbieders over te laten', 20/11/2025, De Standaard

⁴ In 2026 zal er voor de sportsector een totaalbedrag van 7,39 miljoen euro bespaard worden. Sommige besparingen zijn eenmalig, andere worden jaarlijks doorgevoerd vanaf 2026 of 2027. Zie <https://www.sport.vlaanderen/nieuws/de-besparingen-in-de-sport-toegelicht/> voor een overzicht.

De schoolbonus zal enkel toegekend worden aan kinderen die recht hebben op een sociale toeslag. Door deze beperking vallen gezinnen die net boven die drempel zitten uit de boot en ondervinden zij een financieel nadeel. De Gezinsbarometer toonde opnieuw hoe de koopkracht van gezinnen onder druk blijft staan, in het bijzonder in de dure septembermaand.⁵ Precies om die reden werd de schoolbonus destijds ingevoerd.

De koepels van ouderverenigingen verliezen, boven op het schrappen van enkele detacheringen, vanaf januari 2026 nog eens 60% van hun middelen (min 690.000 euro). Dat is meer dan voorzien en staat haaks op de beleidsnota die net het belang van ouderlijke verantwoordelijkheid en de samenwerking tussen school en ouders benadrukt.

ADIBib verliest een groot deel van zijn middelen, waardoor gratis materiaal voor leerlingen met bijvoorbeeld dyslexie niet meer gratis zal blijven. 42.000 kinderen per jaar maken gebruik van deze diensten die kinderen ondersteunen in leren. Krijt vzw, een organisatie die gelijke kansen in het onderwijs mee waarmaakt, dreigde even zijn middelen te verliezen, maar daar werd gelukkig nog een oplossing voor gevonden.

Ook besparingen in andere beleidsdomeinen hebben impact op onderwijs. Eerdere besparingen worden verdergezet en nieuwe maatregelen worden genomen. Zo treffen besparingen cultuureducatie, sport, milieueducatie en diversiteit. Het dynamoPROJECT van Cultuurkuur werd stopgezet in september 2025., verschillende organisaties verloren hun gedetacheerde medewerkers diversiteit, de financiering van Milieuzorg Op School (MOS) stopt, ... Toch blijft het de kernopdracht van onderwijs om elke leerling een brede algemene vorming te bieden.

Welzijn

We waarderen dat er niet extra wordt bespaard op jeugdhulp. Wel is het zo dat er de komende jaren niet of niet volledig wordt geïndexeerd en de sector al jaren aangeeft op het tandvlees te zitten. Binnen de welzijnssector wordt wel 30 miljoen euro bespaard op de gezinszorg⁶. Dit is professionele hulp aan huis voor gezinnen die tijdelijk of langdurig hulp nodig hebben om het dagelijkse leven draaiende te houden. Waar het bedrag van 30 miljoen precies moet worden gehaald, is pas na de septemberverklaring uitgewerkt. De sector is bezorgd over de daling van het aantal beschikbare zorguren⁷. Ze vrezen wachtlijsten die de meest kwetsbare cliënten zullen treffen. De impact op kinderen en jongeren is nog niet volledig zichtbaar, maar gezinszorg gaat ook om opvoedingsondersteuning, ondersteuning in de zorg voor kinderen, emotionele en sociale begeleiding en ondersteuning van zwangere vrouwen en jonge gezinnen in moeilijke omstandigheden. In Vlaanderen maken 160.000 mensen gebruik van gezinszorg⁸.

Natuur en omgeving

Kinderen en jongeren zijn lichamelijk kwetsbaarder voor vervuiling en extreme milieuocondities dan volwassenen. In ons advies van 27 maart 2023⁹ vroegen we onder meer om een prioriteit te maken van educatie en sensibilisering over milieuproblemen. Het is ook belangrijk dat kinderen natuur en groen kunnen beleven, zodat ze de waarde ervan kunnen ervaren.

Vanaf september 2026 stopt de financiering van Milieuzorg Op School (MOS). MOS is een Vlaams begeleidingsprogramma dat scholen helpt om duurzaam, milieubewust en klimaatvriendelijk te werken. Het wordt al meer dan 25 jaar gebruikt in basis-, secundaire en buitengewone scholen. Het doel is kinderen en jongeren te helpen duurzame vaardigheden en attitudes te ontwikkelen én scholen helpen

⁵ <https://www.gezinsbond.be/gezinspolitiek/gezinsbarometer-hoe-gaat-het-met-onze-gezinnen>

⁶ <https://www.departementzorg.be/nl/diensten-voor-gezinszorg>

⁷ <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/12/09/gezinszorg/>

⁸ <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/79578>

⁹ <https://www.kinderrechten.be/advies/de-klimaatcrisis-vanuit-kinderrechtenperspectief>

met beleid rond duurzaamheid. Voor veel scholen fungeerde MOS als startmotor om rond duurzaamheid te werken. De kennis en het netwerk dat gedurende 25 jaar werd opgebouwd, zal grotendeels wegvallen.

Het huidige 'subsidiekader voor milieu- en natuurverenigingen' loopt tot 2026. Daarna wordt het omgevormd tot een subsidiekader voor omgevingsverenigingen, met minder middelen. Concreet betekent dit dat organisaties die in januari 2026 opnieuw hun subsidieaanvraag indienen, rekening moeten houden met lagere of kleinere subsidies ¹⁰.

Cultuur

De besparing in de cultuursector bedraagt zo'n 23 miljoen euro. Er worden vooral besparingen voorzien in de bovenbouw en op digitale platformen, licht het departement CJM toe.¹¹ Subsidies los van decretaal kaders verdwijnen grotendeels en investeringen in nieuwe infrastructuur worden vertraagd. Ook de subsidies in het kader van het bovenlokaal cultuurdecreet zullen anders verdeeld worden. De specifieke gevolgen voor kinderen en jongeren zijn nog moeilijk in te schatten.

We maken ons zorgen over de toekomst van de UiTPAS. Dit instrument is cruciaal voor steden en gemeenten om het recht van kinderen en jongeren die in een kwetsbare situatie opgroeien op vrije tijd, spel en een goede ontwikkeling mee waar te maken. Het inperken ervan zal de toegang tot vrije tijd alleen maar verzwakken. In combinatie met de federale besparing op participatiemiddelen wordt dat effect versterkt. OCMW's verliezen zo belangrijke ruimte om bijvoorbeeld lidgelden voor een sportclub of jeugdwerking (deels) te betalen. Nu deze middelen weg zullen vallen, verkleint de marge van de OCMW's om de kindreflex toe te passen.

Integratie en inburgering

Het Plan Samenleven was een Vlaams beleidsprogramma dat liep tussen 2022 en 2025. Het ondersteunde lokale besturen om polarisatie, discriminatie en samenlevingsproblemen aan te pakken en sociale cohesie te versterken. Doel van het plan was verbondenheid te versterken tussen mensen met verschillende herkomsten, overtuigingen en levensbeschouwingen, polarisatie te verminderen, discriminatie en racisme te bestrijden, gelijke kansen te bevorderen en democratische waarden te bevorderen. Projecten waren vaak gericht op jongeren, diverse buurten, scholen en vrijetijdscontext.

Binnen het Plan Samenleven werden in het verleden onder andere middelen voorzien voor lokale besturen om brugfiguren in te zetten. Brugfiguren slaan letterlijk en figuurlijk een brug tussen maatschappelijk kwetsbare kinderen en hun ouders én het onderwijsaanbod of de ruime dienstverlening van de gemeente of stad.

Het Plan Samenleven wordt nu vervangen door een Plan Sociale Cohesie. Het budget duikt van 17 naar 4,3 miljoen euro per jaar. In september dit jaar werd aangekondigd dat in dit kader de ondersteuning van brugfiguren, waarvan lokale besturen sinds 2022 gebruik konden maken, zou wegvallen. Hierdoor is er nu ongerustheid bij de lokale besturen en verwachten we dat brugfiguren mogelijk niet meer zullen kunnen worden ingezet, omdat ook lokaal beparingsbevoegingen worden gedaan. Dit terwijl de maatregel vanuit verschillende hoeken positief werd geëvalueerd en intussen op verschillende plekken helemaal is ingeburgerd. Ook op het Kinderrechtencommissariaat zien we hoe groot de meerwaarde is van brugfiguren voor het recht op een goede ontwikkeling, het recht op onderwijs en hulpverlening van kinderen en jongeren. Het wegvallen van brugfiguren treft kwetsbare gezinnen en kinderen. Zonder

¹⁰ https://omgeving.vlaanderen.be/nl/erkenning-en-subsidiering-van-natuur-milieu-en-ruimteverenigingen?utm_source=chatgpt.com

¹¹ <https://www.vlaanderen.be/cjm/nl/nieuws/besparingen-cultuursector>

deze bruggen, wordt het voor die gezinnen moeilijker om de steun en hulp te krijgen waar ze recht op hebben¹².

Stedenbeleid

30 jaar geleden werd het Stedelijk Impuls Fonds opgericht, met als doel sociale en ruimtelijke problemen in grootstedelijke achterstandswijken aan te pakken. Bij deze begrotingsoefening wordt het Vlaams stedenbeleid als geïntegreerd beleid stopgezet. De manier waarop de voorbije decennia werd gewerkt aan stedelijke innovatie, ondersteund door experts, binnen duidelijke procedures, gaat hiermee verloren. Ook het Stedenbeleid is een typische hefboom, hier naar meer private investeringen. Het schrappen van dit beleidsinstrument staat in contrast met de complexiteit van de uitdagingen waarmee steden vandaag geconfronteerd worden: op vlak van inrichting van de publieke ruimte, verschrallend verenigingsleven, toenemende problemen met water en hitte gelinkt aan klimaat, enz. We vrezen dat ook de netwerkexpertise rond stedelijk beleid verloren zal gaan.

De meeste minderjarigen in Vlaanderen wonen in steden¹³. Steden hebben een jongere leeftijdsstructuur dan kleinere gemeenten of het platteland. In Antwerpen is 22,1% minderjarig, in Gent 20,6%, in Genk 21,4% en in Turnhout 21,8%. In landelijke gebieden schommelt dit percentage rond de 15-17%. Omdat steden veel groter zijn, wonen ook in absolute aantallen de meeste kinderen in steden. Als de Vlaamse overheid bespaart op een beleid dat net in steden een impact heeft, treft dat dus disproportioneel kinderen en jongeren. Bovendien hebben de verstedelijkte gebieden duidelijk de grootste concentratie kwetsbare kinderen. Er is meer kansarmoede, er zijn grotere wachtlijsten voor jeugdhulp, meer gezinnen hebben slechte en kleine huisvesting, kinderen groeien op in wijken met slechtere luchtkwaliteit. Stedenbeleid is in die zin een vorm van preventief jeugdbeleid. Daarenboven wordt stedelijke ruimte ook gebruikt door kinderen en jongeren die niet in de stad wonen. Steden herbergen immers educatieve, sociale en culturele functies. Ook hier is de conclusie dat een instrument dat een zeer groot positief effect heeft op minderjarigen zonder evaluatie of impactanalyse werd stopgezet.

Mobiliteit

Vervoersmaatschappij de Lijn moet 30 miljoen besparen. Wat de gevolgen concreet zullen zijn, is nog niet duidelijk. Vorig jaar stegen de ticketprijzen al. De Scholierenkoepel uitte al eerder zijn bezorgdheid over de stijgende tarieven van het openbaar vervoer¹⁴. Ze geven aan dat sommige scholieren door prijsstijgingen in het vervoersaanbod zelfs kiezen voor een andere school. Opnieuw zijn het scholieren uit kwetsbare gezinnen die deze keuzes dreigen te moeten maken.

Ontwikkelingssamenwerking

De Vlaamse Regering bespaart ook 15 miljoen op ontwikkelingssamenwerking. Het gaat in de praktijk om de drie samenwerkingsverbanden die bestaan met de Afrikaanse landen Malawi, Mozambique en Marokko¹⁵. In Malawi ging het om structurele ondersteuning van onder meer vrouwen en jongeren in de duurzame landbouw. In Mozambique lag de focus op seksuele en reproductieve gezondheid en rechten, onder meer bij adolescenten. De samenwerking van Marokko werd pas in 2019 gestart. Een nieuw meerjarenplan werd vorig jaar nog maar uitgewerkt. De focus lag op waterschaarste en klimaatverandering en het creëren van groene jobs. Dit om perspectief op werk te geven aan jongeren, door hen te scholen en zo de grondoorzaken van migratie aan te pakken.

¹² https://netwerktegenarmoede.be/media/pages/nieuws/2025/dossier-een-brug-tussen-onderwijs-en-welzijn-voor-gezinnen-in-armoede/d327fd2344-1747745076/dossier-brugfiguren.pdf?utm_source=chatgpt.com

¹³

<https://app.powerbi.com/view?r=eyJrjoiNGVhZmZGMtM2YyZC00MTQ2LTliOTEtYUyNzg4YTViNzZlIiwidCI6IjBjMDMzOGE2LTk1NiEtNGVlOC1iOGQ2LTRlODIjYmQ1MjBhMCIsmMiOiJh9>

¹⁴ https://www.scholierenkoepel.be/kennisbank/jeugdorganisaties-waarschuwen-voor-vervoersarmoede-na-prijsstijgingen-nmbs?utm_source=chatgpt.com

¹⁵ Zie <https://www.fdfa.be/nl/duurzame-ontwikkeling/oda>

Niet alleen in Vlaanderen zelf, maar ook in de partnerlanden hebben de Vlaamse besparingen dus ontegensprekelijk gevolgen voor jongeren.

2. Wat zijn de gevolgen van de begroting op het leven van kinderen en jongeren en hun rechten?

2.1. Dit onderzoeken is een internationale verplichting

België ratificeerde het VN-Kinderrechtenverdrag in 1991. Dit betekent dat alle overheidsniveaus - inclusief Vlaanderen, lokale overheden, scholen en gezondheidsdiensten - verplicht zijn om de rechten van kinderen, te respecteren, te beschermen en te realiseren. **Bij elke beleidsbeslissing moet het belang van het kind centraal staan.**

Een belangrijk instrument om het belang van het kind te waarborgen, zijn Children's Rights Impact Assessments (CRIA's). Dit instrument helpt beleidsmakers inschatten welke gevolgen nieuw beleid, regelgeving, maatregelen of wijzigingen aan budgetten hebben voor (de rechten van) kinderen en jongeren. Ze ondersteunen administraties en beleidsmakers om te beoordelen of politieke beslissingen kinderrechten versterken of juist dreigen te ondermijnen.

In zijn Algemene Commentaar nr. 5¹⁶ benadrukt het VN-Comité voor de Rechten van het Kind (VN-Kinderrechtencomité) dat regeringen een alomvattende nationale strategie of actieplan voor kinderrechten moeten ontwikkelen en een 'continu proces van **kindereffectbeoordeling** (het voorspellen van de impact van voorgestelde wetgeving, beleid of begrotingstoewijzingen die van invloed zijn op kinderen en het genot van hun rechten) en **kindereffectevaluatie** (het evalueren van de daadwerkelijke impact van de implementatie) moeten inbouwen. Dat proces moet op alle beleidsniveaus ingebed zijn en zo vroeg mogelijk in het beleidsontwikkelingsproces starten.

Ook het Europees Netwerk van Ombudspersonen voor Kinderen (ENOC) onderstreept het belang van CRIA's en CRIE's (Child Rights Impact Evaluation)¹⁷. Zij roepen staten, nationale, regionale, Europese en internationale autoriteiten en alle andere relevante autoriteiten op om deze instrumenten te ontwikkelen en te gebruiken als maatregelen voor het toezicht op de uitvoering van het VN-Verdrag over de rechten van het kind, zodat kinderrechten zichtbaar worden geïntegreerd in besluitvorming.

2.2. Andere landen maken CRIA's bij de begroting¹⁸

Oostenrijk, Finland, Italië, Zweden en het Verenigd Koninkrijk hebben specifieke bepalingen die een CRIA verplichten. In andere lidstaten maakt de effectbeoordeling op het gebied van kinderrechten deel uit van de mensenrechten- of sociale effectbeoordeling, zoals bijvoorbeeld in Kroatië, Denemarken, Estland, Frankrijk, Duitsland, Letland, Slowakije, Slovenië en Roemenië. Sommige lidstaten (Denemarken en Estland) vermelden specifiek kinderrechten, terwijl andere (Tsjechië en Polen) niet specifiek verwijzen naar kinderrechten, maar kinderen samen met andere kwetsbare groepen vermelden.

¹⁶ <https://www.vlaanderen.be/cjm/sites/default/files/2020-04/VN-AlgemeneCommentaarBelangvanhetKind.pdf>

¹⁷ <https://enoc.eu/what-we-do/annual-advocacy-areas/child-rights-impact-assessment/>

¹⁸ <https://fra.europa.eu/en/content/child-rights-impact-assessment>

Vermeldenswaardig is het voorbeeld van Schotland, dat een Child Rights and Wellbeing Impact Assessment (CRWIA) publiceert bij de jaarlijkse Schotse begroting. Deze oefening moet negatieve effecten door besparingen signaleren en voorstellen formuleren om die effecten op te vangen. Ook in Wales worden regelmatig Children's Rights Impact Assessments toegepast op specifieke beleids- of budgetmaatregelen, bijvoorbeeld bij besparingen op het onderwijsbudget enerschikking van studiebeurzen. Daarnaast werken veel landen aan 'child-responsive budgeting' (met steun van onder andere UNICEF, de Raad van Europa en de Afrikaanse Commissie voor de Rechten en het Welzijn van het Kind). Binnen dat concept moeten staten expliciet een CRIA uitvoeren op wetten, beleid én budgettering.

Ook landen buiten Europa maken CRIA's: Nieuw-Zeeland¹⁹, Canada²⁰, Chili²¹ en Zuid-Korea²².

2.3. Vlaanderen hééft een JoKER regelgeving, maar voert die in veel domeinen niet uit

Het goede nieuws is dat in Vlaanderen het instrument voor het uitvoeren van CRIA's al bestaat. Het Jeugddecree van 23 november 2023 bepaalt in Artikel 7: 'Bij elk ontwerp van decreet dat wordt ingediend bij het Vlaams Parlement, wordt een kind- en jongereneffectrapport, afgekort JoKER, gevoegd, als de voorgenomen beslissing het belang van personen jonger dan 25 jaar rechtstreeks raakt.' Zo'n JoKER is een openbaar document dat het effect van de geplande beslissing op de situatie van kinderen en jongeren moet beschrijven en vergelijken met alternatieve beslissingen of het niet nemen van een beslissing.

De Vlaamse Regering heeft echter geen ex-ante evaluatie gemaakt van de impact van de besparingen op de rechten van kinderen en jongeren. Daardoor ontbreekt een fundamenteel inzicht in wie geraakt wordt, hoe hard, en of alternatieven met minder schadelijke gevolgen mogelijk waren. We roepen de Vlaamse Regering op om op korte termijn de reële impact van de begrotingsbeslissingen te evalueren en maatregelen die kinderrechten disproportioneel schaden bij de volgende begrotingsronde aan te passen of terug te schroeven.

De Vlaamse Regering stelt jaarlijks een ontwerp van begrotingsdecreet (en een programmadecreet) op. We zijn ervan overtuigd dat de snelle oefening die we in dit advies maakten onder 2.5, een oefening is die de Vlaamse Regering in een meer uitgebreide en volledige vorm verplicht is te maken bij het ontwerp van haar plannings- én begrotingsdecreet.

Vandaag stellen we vast dat die verplichting onvoldoende wordt toegepast en dat de eigen regelgeving niet consequent wordt gevolgd. Het Kenniscentrum Kinderrechten kwam eerder tot dezelfde conclusie en schreef hierover een dossier met aanbevelingen²³.

3. Gebrek aan transparantie in begrotingsbeslissingen en -besprekingen

3.1. Zeer ingrijpende oefening op zeer korte tijd

Deze ingrijpende begrotingsoefening is op zeer korte tijd is gemaakt en Vlaanderen heeft nooit eerder op zo'n korte termijn zo veel subsidies geschrapt. Er is door de snelheid een gebrek aan transparantie.

¹⁹ <https://www.msd.govt.nz/about-msd-and-our-work/publications-resources/resources/child-impact-assessment.html>

²⁰ <https://www.justice.gc.ca/eng/csj-sjc/cria-erde/tool-outil.html>

²¹ <https://www.unicef.org/chile/>

²² Artikel 5 van de **Korean Child Welfare Act** en aanverwante amendementen leggen de basis voor Child Impact Assessments.

²³ [beleidsadvies-joker.pdf](#)

Terwijl politiek snel (tussen de septemberverklaring en het einde van dit jaar) moest worden bepaald welke subsidies nuttig en welke overbodig werden geacht, liepen de administraties met al hun inhoudelijke expertise achter deze politieke realiteit aan en probeerden ze voor de getroffen sectoren zo snel mogelijk in kaart te brengen wat er precies werd beslist.

In de septemberverklaring werden de grote lijnen van de besparingen per beleidsdomein aangekondigd, maar veel concrete invullingen en hun gevolgen moesten op dat moment nog worden uitgewerkt. Vele gesubsidieerde organisaties zaten of zitten ook in hun procedure van meerjarige subsidieaanvraag, waardoor ze zich niet vrij voelden om publiek te reageren. Nochtans is het middenveld een belangrijke pijler van onze democratie die een grote bijdrage levert aan de realisatie van kinderrechten. Het vertegenwoordigt minder gehoorde groepen, brengt de praktijkkennis binnen, stimuleert maatschappelijk debat en draagt bij aan meer duurzame en weloverwogen beleidsbeslissingen.

3.2. Begrotingsdocumenten te moeilijk te interpreteren

Daarnaast zijn de begrotingsdocumenten allesbehalve eenduidig te interpreteren en wordt in de besprekingen in de parlementaire commissies ook niet op elk detail ingegaan. Zo vielen ons een aantal vaststellingen op:

- Maatregelen die als besparing worden voorgesteld – ook in de parlementaire besprekingen –, blijken soms in werkelijkheid verschuivingen naar een ander begrotingsartikel, zonder duidelijke toelichting. Pas als we bellen naar de betreffende organisatie omdat we bezorgd zijn om het verlies van hun subsidies, blijkt dat er van schrapping van budgetten soms helemaal geen sprake is.
- Sommige organisaties zijn zelf nog helemaal niet op de hoogte dat hun middelen of een deel ervan geschrapt worden, wanneer dit besproken wordt in het parlement. Het komt voor dat dan alsnog wijzigingen worden doorgevoerd. Maar of dit al dan niet het geval is, lijkt af te hangen van toevalsfactoren.
- In bepaalde gevallen lijkt onvoldoende inzicht te bestaan in waar deze budgetten naartoe gaan, waarvoor ze gebruikt worden en vooral welke impact het schrappen ervan echt zal hebben.

In deze observatie zijn we niet alleen. Het Rekenhof stelde in zijn analyse van de Vlaamse begroting 2026 dat 'de kwaliteit van de BBT's gemiddeld matig scoort op de vormvereisten en de inhoud. Ondanks een lichte vooruitgang is er nog veel marge voor verbetering. Vooral op het vlak van de integratie tussen beleid en begroting, de aandacht voor het nieuwe beleid en de voorstelling van de begrotingscijfers en operationele doelstellingen bij de rechtspersonen zijn nog grote stappen te zetten. Het Rekenhof formuleert ook aanbevelingen om de leesbaarheid van de BBT's te verbeteren'²⁴.

Ook het FIRM wees eerder dit jaar op de nood aan meer toegankelijke bestuursdocumenten.²⁵

²⁴ <https://acrobat.adobe.com/id/urn:aaid:sc:EU:ce0a7b11-5d90-454c-8863-3d1321f9908a>

²⁵ <https://federaalinstituutmensenrechten.be/nl/publicaties/rapport-over-de-rechtsstaat-en-mensenrechten-in-belgie>

4. Investeren in kinderen rendeert ook economisch

4.1. Zie dit niet als een kost, maar als een maatschappelijke winst

Investerings in onderwijs, jeugdwerk, zorg en welzijn leveren meer op dan ze kosten. Internationale studies (OECD²⁶, UNICEF) en het onderzoek van econoom en Nobelprijswinnaar James Heckman²⁷ tonen dat **investerings in de vroege jeugd de hoogste maatschappelijke return-on-investment** hebben. Besparings op kinderen leiden op langere termijn onvermijdelijk tot hogere uitgaven: meer schooluitval, gezondheidsproblemen, meer jeugd- en welzijnsinterventies, arbeidsmarkt en justitie. Besparings op kinderen verhogen het risico op toekomstige maatschappelijke en economische kosten, die vaak hoger liggen dan de initiële besparing.

4.2. Bespaar niet op ontwikkelingskansen van kinderen en jongeren

Het begrotingsdebat wordt soms voorgesteld als ‘nu besparen zodat onze kinderen later niet moeten betalen’. **Maar generatiegerechtigheid betekent ook dat kinderen en jongeren vandaag volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving, leren en zich ontwikkelen.** Kinderen en jongeren zijn niet verantwoordelijk voor begrotingsproblemen maar zijn wel het meest kwetsbaar voor de gevolgen van besparings. Dit geldt zeker voor kinderen en jongeren die opgroeien in armoede of geconfronteerd worden met ziekte, handicap of discriminatie of in de jeugdhulp opgroeien. Of kinderen die andere kwetsbaarheden hebben. Het al dan niet toegang hebben tot vrije tijd, gelijke onderwijskansen, kwaliteitsvolle of psychische zorg of armoedebestrijding heeft levenslange effecten.

Artikel 4 van het VN-Kinderrechtenverdrag verplicht regeringen om maximaal beschikbare middelen in te zetten voor de realisatie van kinderrechten. Een gezonde begroting mag nooit een excuus zijn om de rechten, kansen of het welzijn van kinderen te beperken. **‘Besparen om later schulden te vermijden’ mag geen rechtstreekse inbreuk op kinderrechten rechtvaardigen.** Begrotingsproblemen aanpakken door maatschappelijke problemen te creëren in de toekomst, is geen duurzame en kinderrechtenproof keuze.

5. Garandeer de belangen van niet-stemgerechtigden, kinderen

Bijna 20 procent van de bevolking in Vlaanderen is minderjarig. Omdat ze geen stemrecht hebben, hebben ze geen directe invloed op begrotingsbeslissingen. Dat maakt hen bijzonder kwetsbaar en verplicht de overheid om hun belangen actief te vertegenwoordigen.

Geld dat bedoeld is voor kinderen, mag niet gebruikt worden om begrotingsgaten elders te dichten. Echte generatiegerechtigheid betekent dat kinderen nu krijgen wat nodig is om later zelf een stabiele, veerkrachtige samenleving te dragen. Daarom moeten middelen voor kinderen en jongeren beschermd worden. Door vast te leggen dat bepaalde budgetten niet of slechts zeer beperkt kunnen worden verminderd, wordt hun specifieke kwetsbaarheid erkend en beschermd.

²⁶ https://www.oecd.org/en/publications/reducing-inequalities-by-investing-in-early-childhood-education-and-care_b78f8b25-en/full-report/mechanisms-behind-long-lasting-effects-of-early-childhood-education-and-care-policies_14351f70.html?utm_source=chatgpt.com

²⁷ https://heckmanequation.org/resource/the-heckman-curve/?utm_source=chatgpt.com